

Mali sanjar i njegova teška željezna mora

Priredio: Kap. Ivo Dujmović

II.

Zapovjednik parobroda Christopher Claxton odmah se uputi niz stepenice u dim i otvori vatrogasnu pumpu štrcajući vodu na oganj, koji je nastao pogreškom dimnjaka. Teški predmet pade na kapetana Claxtona strovalivši ga u vodu, koja je narasla izljevom vatrogasne štrcaljke. Podigavši se na noge pipao je u dimu za predmetom koji je pao na njega. Bio je to onesviješten čovjek, koji je ležao glavom pod vodom. Zapovjednik ga izvuče iz vode i zavezavši ga užetom dao je da ga izvuku na palubu. Mornari koji su postavili u nesrećenog čovjeka na jedreno platno prepoznali su našeg »malog diva« — I. K. Brunela.

Došavši svijesti mladi graditelj ispričao im je događaj. On je pošao po stepenicama dolje k ognju, stao na izgorjelu prečku i srušio se s kojih 20 stopa na tjeme kapetana Claxtona.

Brunel nije bio u stanju, da stoji na nogama. Iskrkali su ga na obalu jednog otoka na Temzi.

Njegove posljednje instrukcije bile su: Ugasite vatru, učinite nužne popravke što je brže moguće i nastavite putovanje.

Parobrod »Great Western« poslije 12 sati nastavio je putovanje, ali je bio zadržan 5 dana u Bristolu radi lošeg vremena i ukrcanja ugljena (bunkera). Međutim njegov konkurent »Sirius« bio je sada daleko naprijed u toj prvoj transatlantskoj parobrodarskoj utrci. To natjecanje imalo je da odluči sudbinu gradova, kao i početak parobrodarskih pruga na Atlantskom oceanu.

Zakupnici »Siriusa« posudili su zapovjednika od kraljevske mornarice — poručnika Roberts-a, koji je grubo tjerao i gonio taj parobrod i na kotače, kao da pobjeda ovisi samo o njegovoj ličnosti.

I. K. Brunel ležao je nemoćan više sedmica očekujući novosti o ishodu prvog poštanskog »paketa« iz New Yorka (brod na stalnoj pruzi koji prenosi putnike i poštu).

Napokon stignu vijesti od zapovjednika Claxtona: »Prispio Sandy Hook — New York na 23 aprila poslije povoljnog i dobrog prelaza od 15 dana i 5 sati, »Sirius« stigao Sandy Hook 6 sati prije, poslije 19 dana plovidbe, ostalo mu 15 tona bunkera, »Great Western« ima još 200 tona u bunkerima.

Brunel je izgubio veliku prekooceansku trku. New York bijaše previše zaokupljen izvikujući historijski dolazak smionog zapovjednika »Siriusa« poručnika Roberts-a, da je jedva zapazio »Great Westerna« ali on je bio realan dokaz, da će parobrod osvojiti i posjedovati oceane.

Par godina kasnije pronicljivi i lukavi Samuel Cunard iz Liverpoola pošao je par poteza naprijed ispred Brunela uzorom za uspješno parobrodarsko linijsko poduzeće. On je istodobno porinuo četiri putnička parobroda, koji će uzdržavati stalnim voznim redom vezu između Liverpoola i New Yorka.

Bristolčani se nijesu mogli suprotstaviti toj ideji sa samo jednim parobrodom, kao ni najbrži »Yankee« (američki) jedrenjaci, pa makar razapelili sva moguća jedra. Brunel za poduprijeti i zaštititi bristolsku liniju suprostavio je tada najveći parobrod na svijetu 336 stopa duži parobrod »Great Britain« nosivosti od 3.500 tona, koji je bio tri puta veći od zastavnog broda Sama Cunarda.

»Mali gorostas« uključujući mnoge novosti u izgradnju »Great Britain«. Taj parobrod je prvi transoceanski željezni brod, imao je prvi vodostajne poprečne oplata (bulkheads — paratie stagne), prvi parobrod sa plosnatim dnom, bio je prvi transkontinentalni parobrod pokretan samo snagom vijka (propelera). Opet je Brunel napravio sebi protivljenje eksperata za njegov naum, dapače i sam vojvoda Wellington je izjavio, da željezni brodovi neće moći plutati na površini mora.

»Great Britain« bio je izgrađen u drydocku (suhi dok) u Bristolu. U julu 1843. princ Albert razbio je bocu šampanjca na njegovom pramcu. Voda bi puštena u suhi dok a 600 uzvanika te noći izjeli su mnoge gurmanske

delikatese dok je željezni gorostas plivao ispod njih poput pluta.

Slijedećeg jutra svečani su se probudili sa gorkim iznenađenjem. Brod je bio prevelik da bi prokrcio put kroz zaokret u kanalu izvan vratiju doka. To je stajalo Brunela 18 mjeseci da proširi kanal i oslobodi brod. »Great Britain« je pokušao isploviti ali se nasuče. Kanal je bio preplitak za njegovih 30 stopa gaza. Nakon šest mjesječnog iskopa kanala brod je bio napokon slobodan. Izvanredno divan parobrod doplovio je u julu 1845 u New York poslije 15 dnevnog svog mladenačkog (prvog) putovanja (Maiden voyage).

Građani su bili izvan sebe kličući i dozivajući se, gađajući se međusobno vatrometnim žabicama. »Veliki propeler« kako su nazivali parobrode na vijak za razliku od »Paddlewheeler« (parobrod na kotače ili lopatar) primio je tisuću gostiju na Manhattanu. Oni su zinuli razgoraćenih očiju na njegovih pet jarbola. Gazili su preko 1200 yardi grimiznih sagova položenih po podovima njegovih 64 posebnih soba, kabina i muzičkog salona. Bristolcima su porasle nade na visoko, pošto su putnici grnuli na »Great Britain«.

U njegovoj drugoj godini službe a na svom 180. putovanju iz Bristolu do New Yorka kroz sjeverni kanal Irskog mora u olujnoj noći časnik straže zbunjen svijetlom koje se nije nalazilo u njegovoj peljarskoj knjizi natjera »Great Britain« na obalu u Dundrum Bay — Sjeverna Irska.

Kad je svanulo zapovjednik je našao svoj veliki brod čvrsto nasukan na žalo između dva grebena. Kako je klima opadala i nastala oseka, to su putnici mogli po suhome izaći na obalu. Kad je Brunel stigao zapovjednik raportira: »Gospodine — nema nade za njega. Zimske oluje započele su i one će ga razbiti«. Brunel je nešto ispod glasa zamrmljao i sav zadihan zatvorio se u jednu kabinu gdje proboravi cijeli dan praveći neke nacрте.

Brunel je potom pošao u pozadinu i posjetio lorda Rodena, veleposjednika. Milorde! reče Brunel »želio bi kupiti oko sto tisuća mladica (mlado ravno drveće) oko osam stopa dugačko i oko osam tisuća greda od 15 stopa dužine«. Lord naredi svojim šumarima da posijeko zatraženo drveće a seljaci grofovije Down imali su to drveće s kolima prevesti 10 milja do nasukanog broda.

Za vrijeme oseke Brunel isplete drveće u gigantsku ogradu okolo bokova broda. More je mlatalo o meki oblog ograde cijelu zimu bez da ošteti »Great Britain« ali je osukan i izvučen za vrijeme velike plime stopu po stopu sa spruda. Gubitak u radu i troškovi spasavnja broda upropastili u »G. W. S. S. C^o« (Great Western stea a ship company) koja je prodala oba broda »Great Western« i »Great Britain« i tako napustila gazdinstvo Atlantika Cunardu.

Brunelov željezni parobrod nastavio je plovidbu namijenjenu australskoj trgovini i za punih 25 godina je doprinio mnogo populariziranju Australije prevozom emigranata.

»Great Britain« je prodan 1882. godine novom društvu, koje je odstranilo brodske mašine i obložilo brod drvenom oplatom pretvorivši ga u jedrenjak za prevoz kamenog uglja između Walesa i SAD. Jedrenjak je izgubio jarbole i takelažu u jednoj strašnoj oluji kod Cape Horna i nekako se dočepao Port Stanleya na Falklandskim otocima još uvijek u dobrom stanju korita. Falklandani su ga usidрили kao skladište vune u luci. Kad mu je bilo 90 godina, bio je osuđen da bude potopljen u dubokom moru. Otočani nijesu bili skloni da tu osudu izvrše, nego su nasukali »Great Britain« u Sparrow Cove vanjsko sidrište.

Tamo 115 godišnji najhrabriji od predaka darvaških modernih linijskih brodova leži danas, njegov žilavi drveni oklop propada u moru ali njegovi željezni limovi (oplata) i galvarizirane zakovice još uvijek odolijevaju antarktičkim valovima.

(Nastavit će se)